

bjoerna.dk [Kultursociolog Bjørn Andersen](#) post@bjoerna.dk

Epistel 447

Ludvig Holberg: Mine seneste Aar [trykt 1754]

A handwritten signature in black ink that reads 'Ludvig Holberg'.

Version 1.0 - 27.02.2007

Indhold

Indtjening, formue, testamente, helbred, friherreskab

[Min Herre skriver, at gode Venner ønske, at see en Fortsættelse af mit Liv og Levnets Historie](#)

[Jeg nægter ikke, at jeg ved mine Skrifter jo noget haver vundet; men det er ikke nær saa meget, som Folk forestiller sig](#)

[de erhvervede Midler anvendes til *Publici* Brug og Nytte](#)

[Just da jeg svævede i denne Tvilraadighed, blev det Ridderlige *Soröiske Academie* stiftet](#)

[Siden den Tiid informerer dog ingen sig saa nøye efter min Helbred, som tilforn](#)

[Fra den Tid, jeg er bleven *Baroniseret*, og ophøyet til Herre-Standen, kand regnes en ny *Epocha* udi mit Liv og Levnet](#)

Processer, Universitetets økonomi

[Processer, som ikke lidet have foruroliget mig](#)

[Universitetets Oeconomie bliver meer og meer vanskelig](#)

[strax efter den store Ildebrand begikkes den Feil, at Stadens Borgere ikke rettede Huusene efter Indbyggernes Proportion](#)

Studeringer

Hvad mine Studeringer angaaer, da anvender jeg endnu ligesaa mange Timer om Dagen paa Læsning som udi min Ungdom

Saasom vore Skue-Spill efter 20 Aars forløb ere igien blevne fornyede

Saadan Nysgierrighed er ved Alderen forsvunden i saadan Grad, at om Constantinopel laae udi næste Province Fyen, tog jeg udi Betænkning, at reyse over Beltet at besee samme Stad

Skrifter

en Fortegnelse over mine Skrifter

thi hvad som er Ziirlighed udi et Sprog er ofte Vanheld udi et andet

stræbet at udfinde en særdeles Aarsag til *Roms* u-maadelige Fremvext

den Tydske Oversættelse af *Ped. Paars*

Af alle mine Skrifter har min Rigs Historie dog været mindst anfægtet

Komedier

Jeg haver ellers udarbejdet 5 nye *Comoedier*, som endnu ikke ere *publicerede*

[Plutus] i sær vilde mishage dem, som holde for, at intet Skue-Spil kand være uden Elskov og uden Kammer-Pigers og Tieneres *Intriguer*

meener jeg derved at have banet Vejen for andre Comoedie-Skrivere

[Abra Cadabra] derimod befattes udi 3 *Acter*, som er den beqvemeste Deeling, og hvorved et Hoved-Stykke gøres mest ordentligt

En *Comoedie* uden *Actricer* er ikke andet, end en Vogn uden Hiul!

Derudi skiemtes med Projectmagere, som gjøre egennyttige Forslag, hvilke de besmykker med *Statens Nytte*

Jeg haver intet Forsøg gjort paa *Tragoedier*, jeg haver ey heller *Inclination* dertil: Thi jeg væmmes ved alt det som er *affecteret*, og ligesom sat paa *Stylter*

Fred og ro?

Roelighed tiener mig nu best, og ingen kand fortænke mig, om jeg efter saa mange Aars

stedsevarende Arbejd søger lidt Hvile. Derom kand man dog ikke være forsikkred, saalænge man besidder Jordegods, efterdi man stedse maa være bevæbnet, nu mod Naboer, nu mod Forvalter og Fogder, til hvilke, hvis man viiser sig at have Afskye for *Processer*, man giver sig selv til Priis

Processens Drift

Lysten at studere forgaaer meer og meer, og Kræfterne tillade ikke strængt Arbejde og megen Hovedbryderie

Hen til Destouches - og tilbage igen

hvi jeg udi de sidste Aar har vildet paatage mig en slags Omsorg for den Danske Skue-Plads

Saasom Smagen udi Skue-Spill paa en Tid af 20 til 30 Aar er bleven meget forandret udi Frankerige

Moliere tillige med vore *Originaler*, som ere forfattede efter hans Plan bleve kastede bag Ryggen, og en *des Touches* og andre *Autores* af samme Surdey bleve satte paa Thronen

Tilskuerne raabte paa de gamle Stykker,

Ellers kand mand sige, at naar Charactererne ere vel udførte, Personernes Stand gjør lidt eller intet til Sagen

Reglen til vore Tanker og Idrætter, vore Skrifter og Levnet bør være den sunde Fornuft, og ikke en flygtig *Nations Phantasie*

og endeligen *Plutus*, som bær Priisen for alle mine *Comoedier*

Mine Svagheder og *Incommoditeter*

Jeg nærmer mig nu til 70, og haver næst GUD at tilskrive min *Diæt* og mit ordentlige Levnet

Min Herre forundrer sig ellers over, at jeg har dristet mig til at forfatte nogle Skrifter paa Fransk

Til * *

Min Herre skriver, at gode Venner ønske, at see en Fortsættelse af mit Liv og Levnets Historie, og at have en Liste paa de Skrifter, som siden den 3die Latinske *Epistels Publication* ere komne for Lyset; Der kand intet stort siges hverken om det eene eller det andet, hvor udover jeg intet videre haver villet føre i Pennen: Dog, efterdi min Herre udi sin sidste Skrivelse for sin

egen Fornøjelse saadant forlanger, vil jeg udi dette Giensvar meddeele ham en kort Beretning, saavel om Skrifternes, som Skribentens videre Skiebne. Hvad min Person angaaer, da seer min Herre af mit Arbeyds Fortsættelse, at jeg ved min Stands Forandring ikke haver forladt mine sædvanlige *Occupationer*, men tvert imod, at jeg som *Proprietarius* og *Baron* har *cultiveret* Studeringer fast med større Iver end som *Professor*, og at jeg efter andres Exempel ikke har betient mig af Fri-Herres Titel for at være ørkesløs. Men, ligesom mine beste Gierninger ofte blive mest *censurerede*, saa findes de, som holde saadant for ingen Merite, sigende, at mit Arbeyde sigter kun til at forøge mine *Midler*, helst saasom de bilde sig ind, at ved hvert Skrift nedregner Penge udi Hobetal. Jeg nægter ikke, at jeg ved mine Skrifter jo noget haver vundet; men det er ikke nær saa meget, som Folk forestiller sig. Gevinstene har aldeles ikke svaret til Arbeydet, thi en Procurator kand ved en eeneste Sag, og en Doctor ved en eeneste Feber vinde meere end jeg ved nogle Aars Skriverie; Og kand derpaa tiene til Beviis de store u-soldte Oplage, som jeg endnu haver paa Halsen. Ja jeg tør sige, at en eeneste liden Bog kaldet den Bedende Kiæde og *Müllers Postill* have givet flere Renter end alle mine Skrifter. Ellers er herved at mærke, at udi disse sidste Aar *Debiten* paa Danske Bøger saaledes er aftagen, at mand fast ikke uden Skade kand oplægge en Bog meere, Aarsagen er, den u-hørlige Mængde af Danske Skrifter, som nu komme for Lyset. Og, saasom Almuen ikke skønner mellem gode og slætte Skrifter, og de fleste Stands Personer læse heller Pølse-Snak paa Fransk end de grundigste Skrifter paa deres Moders Maal, saa er det ingen Under, at de beste Danske Skrifter blive liggende u-soldte. Dette vises tydeligen af Erfarenhed, og derhos gives tilkiende, at jeg udi gandske anden Henseende end som mange indbilde sig bliver ved at føre Pennen. Hiulet, som alleene driver mig, er alleene mine Venners Opmuntringer, endeel ogsaa den Agt, som mine Skrifter have erhværvet sig udenlands, og hvoraf vore Boghandlere alleene ved Oversættelser *profitere*. Og, lad være, at Sigtet ved mit Arbeyde har været at erhvæve Midler, saa bør saadant heller lægges mig til Roes end til Last, da mand seer, at de erhvervede Midler anvendes til *Publici* Brug og Nytte; og at jeg heller kand ansees som en Regnskabs Mand eller *Casserer* for *Publico* end som en Ejer af min egen Formue. At mine Midler for 16 Aar siden have været beskikkede til *Publici* Nytte, kand de med mig vidne, som have underskrevet mit første *Testament*: Det samme sigtede til et lærd *Societets* Stiftelse, i sær for det Danske Sprog. Ved saadant Forsæt fremturede jeg udi nogle Aar, indtil jeg merkede, at adskillige saadanne Stiftelser skeede, og at Danske Skrifter begyndte at nedregne udi saadan Mængde, at der for vore Skribentere behøvedes heller *Capson* end Sporer. Jeg lod mig deraf bevæge, til at *cassere* min første *Disposition*, og formere en staaende *Capital*, hvis Renter skulde anvendes til fattige Jomfruers Udstyr. Efter at dette nye Testament var forfærdiget af mig selv, samt af nogle gode Venner undertegnet; gav jeg underhaanden en og anden saadant tilkiende; Men, saasom alt hvad Nyt og usædvanligt er, beles, saa merkede jeg, at de fleste ingen Smag derudi havde: Ja der fandtes de, hvilke ansaae saadan Stiftelse, som en *Auction*, hvorved fattige Jomfruer skulde bydes tilfals. Denne Koldsindighed foraarsagede, at jeg ogsaa begyndte at vakle i mit sidste Forsæt. Just da jeg svævede i denne Tvilraadighed, blev det Ridderlige *Soröiske Academie* stiftet. Nogle af mine gode Venner, som af mine Skrifter havde seet, hvor inderligen jeg havde ønsket, at see saadant *Academies* Stiftelse og de Motiver, hvorpaa jeg saadant Ynske havde grundet, meenede, at jeg intet bedre kunde gjøre end ved mine Midlers *Donation* et saadant Verk at

understøtte og bestyrke. Jeg bifaldt uden megen Betænkning strax saadant Forslag, thi det var som man siger *Calcaria sponte currenti addere*, helst saasom mit Jordegods udi *Faveur* af det nye *Academie* blev *privilegered* og til et Friherskab *erigeret*. Denne min *Donation* blev anseet med meer og mindre gode Øjen, ligesom dette *Academies* Stiftelse var meer og mindre yndet: Thi, skiønt et Ridderlig *Academies* Stiftelse i henseende til de vigtige Aarsager, som jeg udi mine andre Skrifter tilkiendegiver, burde være alle behagelig, saa fandt den dog hos alle ikke lige Bifald. Nogle meenede, at et saadant *Academie* var uforfødt: Andre tvivlede om dets Fremgang; andre meenede, at det var for nær ved det Kiøbenhavnske *Universitet*, andre fældede andre *Critiqver* derover; Men den paafuldte *Succes* tilveyebragte først en Taushed, siden en almindelig *Approbatation*. Man begyndte derfor efterhaanden ogsaa at dømme lidt mildere om denne min gjorde *Donation* til *Academiets* Bestyrkelse. Dog fandtes der mange som dømte derudi ingen *Merite* at være, saasom *Donationen* ikke skulde fuldbyrdes før end efter min Død: Og var det som fornemmelig bevægede mig til deels at *exeqvere Legatum* udi levende Live paa den Maade, som jeg har anført udi en af mine andre *Epistler*, hvorudi jeg taler ogsaa om andre Bi-Aarsager til saadan *Resolution*, og viser hvilke *Critiqver* derover bleve fældede. Siden den Tiid informerer dog ingen sig saa nøye efter min Helbred, som tilforn, og spørger om hvor snart jeg agter at døe, saasom man strax haver udi Hænderne, det meste som man tilforn ikkun havde i vente. Ellers er min Helbred bedre end som jeg har kundet vente efter saa mange ustandne Svagheder, og udi den Alder, hvilken er et Aar større, end som tilforn saavel af fremmede Skribentere som og af mig selv har været antegnet; Thi jeg er fød udi det Aar 1684. Det er Kulde, hvilket foraarsager, at jeg den største Deel af Vinteren maa holde mig inde. En anden *Incommoditet*, som jeg paa nogen Tid har fundet, og som jeg regner blant Alderdommens Frugter er *detentio urinæ*, som foraarsager, at jeg ikke kand være udi nogen Forsamling, eller paa noget Sted uden hvor jeg strax kand komme ud igien. Dette sidste er en Aarsag, hvorfor jeg har nogen Tid holdet mig fra høytidelige Forsamlinger, skiønt adskillige have tilskrevet saadant enten til Ladhed, til Forsømmelse eller andre Aarsager. Adskillige andre Ting, som hos mig *criticeres*, reyse sig alleene af mit Legems *Constitution* og *Delicatesse*, saa det er ikke Villien, men Legemet, som gjør mig til *non conformist*. Dette har jeg holdet fornøden at antegne saavel til min egen Forsvar, som til andres, som ere udi samme Situation, og for at til intet gjøre vrang og ugrundede Domme, som ofte af Uvidenhed fældes over Folk, hos hvilke ingen Brøde er, og hvilke heller bør ynkes end fortæles. Fra den Tid, jeg er bleven *Baroniseret*, og ophøyet til Herre-Standen, kand regnes en ny *Epocha* udi mit Liv og Levnet; skiønt intet udi min forrige og sædvanlige Levemaade er forandret. Dette er dog merkeligt, at mine Gierninger og Skrifter have siden den Tid i Almindelighed ikke bifaldet saa meget, som tilforn: Om saadant reyser sig deraf, at der forlanges meer *Capacité* og Skrive-Konst af en Baron end af en Professor, eller om det er en Virkning af Avind skal jeg ey forvist kunde sige. Det er allene vist, at mine Gierninger og Skrifter meere ere blevene *examinerede* end tilforne; Hvad som var hvidt er bleven sort, og hvad som var ræt er bleven knortet. Mine Bøger tabte strax meget af sin sædvanlige *Debit*, og mine Skuespill, som tilforn vare forestillede med stor *Succes*, begyndte hos nogle, at blive meer og meer afsmagende. Jeg drister mig ikke, at tilskrive saadant Misundelse over min Stands Forandring, thi saasom jeg fast er den ældste Embedsmand, som nu er i Tieneste, og dette er det eeneste og første Trappe-Trin, som jeg efter henved 40 Aars Tieneste har gjort, da de fleste af mine

Medborgere, have udi den Tid faaet saa mange nye Skikkelser, at de fast ere blevne ukiendelige, jeg desforuden er af en god *Familie*, har i mange Aar *distingveret* mig ved mit Arbeyde, saavel uden som indenlands, og endelig givet til *Publici* Nytte, alt hvad jeg i saa lang Tid ved Arbeyde har erhvervet, saa kand jeg ikke henføre saadan Koldsindighed til *Jalousie*; men heller til andre mig ubekiendte Aarsager. Saadant har dog ikke kundet bevæge mig til at forlade mine forrige *Occupationer*, alleeneste, at jeg sætter mine Ord og Skrifter meere paa Skruer end tilforn, saasom jeg har mærket, at de paa en Tid have været nøyere *examinerede*. Ingen kand fortænke mig, om jeg herefter slaar mig til Rolighed, og overlader deslige *Occupationer* til andre, som have meere Kræfter dertil, og burde jeg saadant at have gjort længe tilforn; thi jeg har aldrig haft meere at bestille end i min høye Alder. Jeg har fremturet i at skrive Bøger, og været *occuperet* med Universitetets *Oeconomie* og et stort Landgods Administration, hvoraf enhver fører ikke alleene Arbeyde, men ogsaa Bekymring med sig: Frugterne deraf have været tvende *Processer*, som ikke lidet have foruroliget mig, helst som jeg i all min øvrige Tid haver derfor været befried. Den sidste var mod en af mine Fogder, hvilken jeg for Exempels skyld og for min egen saavelsom andre *Proprietairers* Sikkerhed var tvungen til at *actionere*, helst saasom jeg mærkede, den slette Virkning som min Lemfældighed mod de forrige Fogder havde foraarsaget: Enhver bør vel tage sig vare for *Processer*, men man bør dog derhos see til at Folk ey kommer i de Tanker, at man haver en uovervindelig Afskye derfor, thi derved giver man sig til Priis, og aldrig kand vente, at faae nogen tro Tiener eller Fuldmægtig.

Universitetets Oeconomie bliver meer og meer vanskelig, og det i henseende til de *publique* Penges Udsættelse, thi *Conjuncturerne* ere udi disse sidste Tider hos os saa forandrede, at, da man tilforn kunde tiene Folk med Penge-Laan, maae man nu lede efter de Laanende. Adskillige Aarsager gives hertil. Nogle ansee det som Beviis paa Landets Velstand, hvilket jeg vel ikke vil modsige, thi man kand ikke nægte, at ved vore *Fabriquers* Stiftelser jo store Penge-Summer forblive udi Landet, som tilforn udførtes; Men Hoved-Aarsagen er de mange *Cassers Foundation*, saasom de *publique* Penge, som forhen laantes paa Jordegods og Gaarde udi Kiøbenhavn nu indløbe udi saadanne *Casser*. Hertil kan lægges, at strax efter den store Ildebrand begikkes den Feil, at Stadens Borgere ikke rettede Huusene efter Indbyggernes *Proportion*; Thi endskiønt Staden nu haver ey fleere Huuse, end den havde for Branden, saa haver den dog engang saa mange Kiøkkener og Værelser; og, saasom de samme ikke med Beboere kand besættes, saa kand ikke meere svares Renterne for de paa Gaardene laante *Capitaler*, hvilket sees af de mange *Auctioner*, som aarligen skee paa saadanne Huuse, hvilke *Creditorerne* maae lade sig tilslaae. Men ligesom Stadens Huuse og Gaarde ved saadanne *Conjuncturer* eller Forandringer tabe deres Priis [\(a\)](#) saa forøges den derimod paa Landgodset, thi uanseet den langvarige Qvægsyge, som syntes at ville bringe Herre-Gaarde og Bønder-Gods udi ingen Værd, mærker man dog, at de aldrig haver været udi større Priis. Aarsagen dertil er, efterdi de som have *Capitaler* af reede Penge drister sig ikke meere, at sætte dem udi Kiøbenhavns Huuse formedelst de mærkelige Forliiser de derved have haft, og derfor kappes om at kiøbe sig Landgods; Sees heraf, hvi mod ald Formodning Jorde-Gods uanseet det store Nederlag, som er skeet paa Hornqvæget, hvorved Indkomsterne formindskes, ere komne udi Priis, og at Kiøbenhavns Huuse og Gaarde, uanseet de ere bleven *assecurerede*, og derfor

kunde holdes for at være langt sikrere Pandter end tilforn, have tabt fast den 3die Deel af sit Værdie, og at man nødes til at sætte dem herefter udi Handel og *Fabriquer*, med mindre man vil have, at de skal staae frugtesløse: Saasom derfor *Universitetets Qvæstura* bliver meere og meere vanskelig, og jeg tager til i Alder, maa jeg overdrage det til andre, som dertil kand være beqvemmere, og som med meere *Activitet* saadant Embede kand forestaae.

Hvad mine Studeringer angaaer, da anvender jeg endnu ligesaa mange Timer om Dagen paa Læsning som udi min Ungdom. Men enddog jeg læser ligemeget, lærer jeg dog ikke ligemeget, endeel, efterdi lhukommelsen slaar feil, endeel og, efterdi de nye Skrifter, som komme for Lyset indeholde fast intet andet, uden Opkaagning af det jeg forhen har læst: Og, saasom jeg glemmer det jeg selv har skrevet, saa giennemlæser jeg ofte paa nye mine egne Skrifter, sær Danmarks Historie, samt den Jødiske og min Kirke-Historie. Jeg anvender en Time om Dagen paa at læse Græske *Autores in Originali*, og haver jeg nu endeligen bragt det saavidt, at jeg fast med samme *Facilitet* kand læse en Græsk Historie som en Latinsk. Jeg haver ogsaa paa nogen Tid lagt Vind paa det Islandske eller gamle Nordiske Sprog, saa at jeg nogenledes forstaaer *Snorre Sturleson*, undtagen de Vers, som deri findes; Thi det er at mærke ved det Islandske Sprog, at *Poësie* derudi *differerer* saa meget fra løs Stil, at det synes at være et gandske andet Sprog: Man finder vel udi alle andre saavel gamle som nye Sprog, at *Poësie* er vanskeligere, men ikke udi den Grad, som det gamle Nordiske. En lærd Islænder, som jeg derudi har raadført mig med, har sagt, at hvad som gjorde den Islandske *Poësie* saa u-kiendelig bestaaer derudi, at Poeterne betiene sig af gamle antiqverede Ord, som ikke ere meere brugelige udi daglig Tale og løs Stil.

Saasom vore Skue-Spill efter 20 Aars forløb ere igien blevne fornyede, saa har jeg i Begyndelsen haft at bestille med deres Istand-sættelse, men strax derpaa overladt *Directionen* til andre. Man holdt det vanskelig, at faae beqvemme *Acteurs* og *Actricer*, helst saadanne, som vi havde for 20 Aar siden, da her fandtes adskillige Franske Personer, der vare vante til *Comoedier*, og som vare opdragne udi det Danske Sprog, da vi og iligemaade havde en gammel anseelig Fransk *Acteur*, der i Grund havde udstuderet *Theatret*, og som var i Stand til at danne gode *Acteurs*. Dette u-anseet er denne nye Skue-Plads bleven forsyned med ligesaa gode *Acteurs*, som den forrige, og dømme adskillige, som have seet dem begge, den sidste at være bedre.

Dette er alt hvad jeg har kundet antegne om min egen Person udi disse sidste Aaringer: Min Herre seer, at det er saa mavert, at det ikke fortjener, at føres i Pennen. Thi jeg haver stedse siden opholdt mig enten udi Staden eller paa mit Landgods; Da tilforn Nysgierrighed, at besee fremmede Steder har gjort mig til et *Perpetuum mobile*. Saadan Nysgierrighed er ved Alderen forsvunden i saadan Grad, at om *Constantinopel* laae udi næste Province Fyen, tog jeg udi Betænkning, at reyse over Beltet at besee samme Stad. Rester derfor alleene, at give en Fortegnelse over mine Skrifter som siden den sidste Latinske *Epistels Publication* ere komne for Lyset. Det sidste Skrift, hvorum jeg i min Latinske *Epistel* har meldet, var den Jødiske Historie. Kort derefter nemlig udi det Aar 1745. udkom min Heltinde-Historie 2 *Tom. Octav.* Til dette Skrift opmuntrede mig den Behag, som *Publicum* havde fundet udi Helte-Historien. Den sidste er i alting indretted efter den førstes Plan, thi for hver sammenparret Historie er en

Forberedelse, som indeholder et *Morale*, som passer sig paa efterfølgende Heltinders Bedrifter, hvorpaa følger Sammenligningen. Det eene saavel som det andet Skrift blev strax oversat paa Tydsk. Aaret tilforn nemlig 1744. komme for Lyset mine Moralske Tanker. Dette Skrift, saasom jeg udi mine Moralske Betænkninger gemeenligen gaar udaf den alfare Vey, foraarsagede fast ligesaa mange Bevægelser, som den Underjordiske Reyse. Intet af mine Skrifter har haft større Afgang, skjønt ikke saa meget til min Fordeel, som til andres, der have besørget nye *Editioner* og Oversættelser deraf. Den første Oversættelse paa Tydsk blev giort udi *galop*, saasom een Boghandler iilede dermed for at forekomme den anden. Men, u-anseet de Feil, som fandtes udi samme første Version blev dog Oplaget udi en Hast soldt. Den anden Oversættelse ved Hr. *Profess. Reichard* er u-forligneligen bedre, hvorover man mærkede, at det første Oplag ingen Afbrek gjorde udi det sidstes *Debit*. Skriftet blev siden oversat paa Fransk af *Mr. Parthenai*, at det samme ikke havde den Afgang, som de Tydske Oversættelser reysede sig deraf, at Oplaget blev for stort, nemlig af 3.500 *Exemplarier*, hvilket foraarsagede, at det tabte sin Priis, thi man kand ikke tilskrive dette andre Aarsager, saasom Oversætteren har *distingueret* sig ved mange Franske Skrifter, og allevegne er bekiendt for en *habil* Skribent. Jeg for min Part kand ikke dømme anderledes derom, skjønt de, der forstaar begge Sprog holde for, at *Originalen* er alt for presse fuldt, og at Versionen havde blevet bedre, hvis Oversætteren havde tiltaget sig meere Frihed og ikke havde bundet sig til en saadan *literal* Oversættelse, hvilken udi sindrige Skrifter er u-fornøden, thi hvad som er Ziirlighed udi et Sprog er ofte Vanheld udi et andet, og hvad udi det eene berømmes som en naturlig og angennem *Simplicité*, heeder i det andet Korthed og Maverhed, hvor udover man holder for at Oversættere af sindrige Skrifter maa have samme *Talent*, som findes hos dem der forfatte Originaler. Samme *Critique* er ogsaa falden over de af mine *Comoedier*, som paa Fransk ere oversatte, iligemaade over nogle af mine andre Skrifter, som paa Tydsk ere oversatte, i sær over min *Metamorphosis*. Derom haver jeg forhen talet udi nogle af mine Danske *Epistler*, og ellers tilstaaer jeg, at det er vanskeligt at faae Danske Skrifter vel oversatte paa andre Sprog, efterdi der findes kun gandske faa Fremmede som have naaet nogen Fuldkommenhed i det Danske. Udi det Aar 1746. kom for Lyset min Oversættelse af den Grædske *Auctor Herodiano* med en vidtløftig Forberedelse. Saasom jeg udi samme Forberedelse har stræbet at udfinde en særdeles Aarsag til *Roms* u-maadelige Fremvext, og viiset, at de forhen af andre Skribentere anførte Gisninger ikke ere tilstrækkelige, have skønsomme *Censores* derudi fundet særdeles Behag, og regnet Værket at være et af dem, som best er udarbejdet. Denne Forberedelse blev strax oversat paa Tydsk af Hr. *Cancellie-Assessor* og *Syndico* udi Lybeck *Georg August Detharding*, hvilken har *verteret* adskillige af mine andre Skrifter, og det med den Flid, at hans Arbejde overalt har vundet Bifald; Men hvad *Herodiani* Historie i sig selv angaaer, da er der udi min Danske Oversættelse ikke fuldt, hvor udi jeg *pressè* har efterfuldt den Græske Original, og udi Bredden overalt *citeret* de Vanskeligste Stykker af den Græske Text. Dette har jeg fundet fornøden at antegne i henseende til den *Critique*, som en vis *Journalist* har feldet, for at viise, at samme *Critique* er den Danske Oversættelse u-vedkommende. Udi det Aar 1748. bleve trykte de tvende første *Tomer* af mine Danske *Epistler* over adskillige Materier, og Aaret derefter mine Latinske *Epigrammata* udi 7 Bøger, Item en nye *Edition* af Dannemarks og Norges Beskrivelse under den Titel af Danmarks og Norges nu værende Staat. Derudi er adskilligt forandret efter disse sidste nærværende Tidens Tilstand.

Udi det Aar 1750. blev *publiceret* en Fortsættelse af de Danske *Epistler*, iligemaade udi 2 Tomer, saa at af samme *Epistler* ere 4 Tomer, hvilke indeholde befattende udi alt 446 Breve. Jeg kand her ikke forbigaae, at melde noget om den Tydske Oversættelse af *Ped. Paars*. At samme Oversættelse stikker ikke saa meget i Øynene, som den Danske *Original*, er ingen Under, thi deslige Skrifter tabe all deres Dyd udi fremmed Klædning. Det vilde gaae ligesaa til med den Engelske *Hudibras* og andre Skrifter af samme Natur, hvilke derudover ikke blive oversatte. Jeg laster ikke Oversætterens Arbeyde. Jeg er ey heller beqvem nok til at dømmе om det Tydske Sprog. Jeg vil kun alleene sige, at deslige *comiske Poemata* ingen Anseelse have uden i hiemgiorde Klæder, hvorudover jeg stedse haver raadet fra dette Skrifts Oversættelse. De Domme, som ere feldede i udenlandske *Journaler* over mit Arbeyde ere saadanne som jeg i Almindelighed bør være fornøyet med, jeg siger i Almindelighed, saasom mine Skrifter aldeles ikke have været skudfrie. Jeg har forhen udi mine Latinske *Epistler* viset de adskillige *Critiquer*, som derover ere giorte, og tilligemed tilkiendegivet, hvi jeg ingen har besvaret. Af alle mine Skrifter har min Rigs Historie dog været mindst anfægtet. Alle have dømt, at jeg derudi har nøye efterkommet en Historie-Skrivers Pligt, saavel i henseende til Stiilen som til Materien^[1]. De have fundet Stiilen tydelig og levende, og udi Materien^[2] de mest magtpaaliggende Ting omstændeligen udførte; hvad Upartiskhed angaaer da har man holdet for at den er saa meget i Agt taget, som mueligt skee kand med Historiske Skrifter der staae under *Revision*. Ingen Historie er ey heller meere forsynet med *Citationer*, saavel af troværdige Bøger, som tilforladelige *Manuscripter*, hvorudover man har maat forundre sig over en ubekendt Svensk *Auctor*, der har afmalet Skriftet som en *Poëtisk Digt* og *characteriseret* dets *Auctor* som en Fabelhans: Saadanne Domme kand ikke sætte nogen i Bevægelse. Det haver ey heller foraarsaget mig mindste Uroelighed, allerhelst saasom jeg har fornummet, at hans egne Landsmænd der udi har fundet Mishag. Jeg lader derfor saadan *Critique* være ubesvaret, og dette endeel af *Respect* og Taknemlighed mod den Svenske *Nation*, hos hvilken mine Skrifter har fundet stor Yndest: Adskillige meene, at samme *Auctor* er ikke andet end en Bogtrykker, hvilken skriver ikke af nogen Fiendtlighed, men alleene ved slige *Critiquer* søger at skaffe sine trykte Bøger nogen *Debit*. Jeg misunder ham ey den Fordeel, som hand derved kand have, ønsker alleene, at hand vil fortsætte sin Handel heller paa andres end paa min Regning. Jeg haver forhen tilkiendegivet, at jeg ikke indvikler mig i slige Tvistigheder, men at jeg lader mine Skrifter forsvare sig selv, allermindst hvesser jeg min Pen mod en *Autor*, der afmaler mig som en Fabel-Hans, og beskylder mig for Uvidenhed i Historien, efter at jeg udi fulde 50 Aar har dagligen *excoleret* det Historiske *Studium* og læset Historien med *critisk* Øye. Hvad som ellers kand bringe en Læser paa de Tanker, at jeg ey nøye haver i agt taget Upartiskhed udi den nyere Danske Historie, synes at være dette: Det forrige *Seculi* Nordiske Bedrifter har været forfattede fast eene af Svenske Skribenter, som af *Puffendorf* og andre der har ud-*copieret* ham, og intet er i den Tid kommet for Lyset af Danske Skribentere. Herudover haver saadan Taushed været anseet, som en Tilstaaelse af de forhen *publicerede* Beretningers Rigtighed, og hvad som dermed er u-overeensstemmende, bilder man sig ind, at være ilde grundet. Alle ere eenige der udi, at *Puffendorf* iblandt de sidste Tidens Nordiske Historie-Skrivere er en *habil* Skribent: Men hvad Oprigtighed og Upartiskhed angaaer, da bliver hans Historiske Skrifter samme Domme underkastede, som andres, der lade sig hverve nu i et nu i et andet Land at skrive Historier. Men, hvorvel hans Forsæt har været at skrive de

Svenske til Behag, saa findes dog her og der adskillige Vidnesbyrd, som tiene til den Danske *Nations* Forsvar. Af slige Vidnesbyrd har jeg betient mig, og til Bestyrkelse anført hans egne Ord. Andre Ting har jeg *corrigeret* efter de tvende Franske Gesandteres Beretninger, hvis høye *Principaler* stode udi nær Forbund med Sverrig. De *Original-Documenter*, som jeg overalt har citeret, kand ikke være opdigtede, saasom de fleste, foruden de Manuscripter, som findes i *Archivet* ere udi mange Folkes Hænder. Men med alt dette drister jeg mig ikke at sige, at jeg til Punct og Prikke har fuldt de Regler, som jeg andre Historieskrivere har foreskrevet. Men dette tør jeg dog tage mig paa at beviise, at ingen af vore Nordiske Skribentere have ladet see større Upartiskhed, og faae Historier, som staae under *public Censur* ere skrevne med meere Oprigtighed. Udi det Aar 1751. komme for Lyset mine Moralske Fabler, hvoraf udi samme Aar skeede tvende *Editioner* foruden den Tydske Oversættelse; Samme Fabler ere mestendeels *Originaler*, og ere skrevne paa løs Stil, hvortil jeg har givet Aarsag udi Fortalen af samme Fabler. Jeg haver ellers udarbejdet 5 nye *Comoedier*, som endnu ikke ere *publicerede*; deraf er den første et bekiendt Moralsk Stykke udi 5 *Acter*, som fører det Navn af *Plutus* eller *Proces* imellem Rigdom og Fattigdom; Førrend denne *Comoedie* blev forestillet paa den Danske Skue-Plads, lod jeg den af adskillige læse for at høre deres Betænkning. De fleste af dem holdt den for at være et af de anseeligste Stykker, som nogen Tid har været forestillet, men saasom det indeholder et sterkt, alvorligt og *paradox Morale*, saa heller ønskede de end haabede, at det maatte forestilles med Succes; men dømte, at det vilde have samme Skiæbne, som *Molieres Misanthrope*, hvilken med *Admiration* læses, men med Koldsindighed af Tilskuerne sees (*Laudatur & alget.*) Jeg var dog stedse af andre Tanker, og haabede, at *Præsentationen* skulde ikke blive mindre behagelig end Læsningen. Mit Haab slog mig ikke heller fejl, thi intet Stykke er med meere Succes bleven spilled. Man frygtede, at Pøbelen, som ikke finder Smag uden i *Harlequinerne*, skulde have vraget en *Comoedie* af saadan Natur, og at den i sær vilde mishage dem, som holde for, at intet Skue-Spil kand være uden Elskov og uden Kammer-Pigers og Tieneres *Intriguer* den i sær vilde mishage dem, som holde for, at intet Skue-Spil kand være uden Elskov og uden Kammer-Pigers og Tieneres *Intriguer*, ja som meene at et Stykke er mod Reglerne, naar det ikke er indrettet efter de Franske *Comoedie*-Skriveres Plan. Dette altsammen havde jeg for Øjene, og dog blev ved mit Forsæt for at forsøge hvad Virkning et saadant u-sædvanligt Skue-Spil hos Tilskuerne vilde have, og som Udfaldet har været efter mit Ønske, meener jeg derved at have banet Vejen for andre *Comoedie*-Skrivere, til at forfærdige *Comoedier* af samme Natur, og at afkaste det Aag, som vore Tidens ugrundede Sædvane Skribentere har paalagt; Jeg siger vore Tidens ugrundede Sædvane, thi de gamle Grækere og Romere have ikke bekymret sig om saadanne. Nogle af *Plauti* og de fleeste af *Aristophanis* Skue-Spil ere uden Elskov, og mig synes at man burde for længe siden kiedes ved, at see *Comoedier* udi samme Tone, og hvor udi stedse sees en knurvorn Fader, en forliebt Søn, en skalkagtig Tiener, og som endes ved Giftermaal: Anledning til denne *Comoedie* er tagen af *Aristophanis Pluto*, men man kand sige, at derudaf fast intet er taget uden den pure Titel, og at Stykket derfor er en oprigtig *Original*. Strax derpaa fuldfærdigede jeg et andet lidet Stykke udi en Act kaldet *Sganarels* Reyse til det *Philosophiske Land*; *Argumentet* er taget af *Klims* Underjordiske Reyse. Udi samme Skue-Spil skiemtes med de fleste *Philosophiske Secter*, sær med deres *Grimacer*. Den tredie *Comoedie* fører Titel af Huus-Spøgelse eller *Abra Cadabra*. Stykket kand *passere* for *Original*, endskiønt *Materien* er tagen

af *Plauti Mostellaria*, og en Fransk Skribent har omstøbt det udi en nye Form, under den Titel *Retour imprévu*, eller den uformodentlige Hiemkomst. Det Latinske Stykke er som alle andre Skue-Spil udført i 5 *Acter*, og det Franske udi een. Mit derimod befattes udi 3 *Acter*, som er den beqvemeste Deeling, og hvorved et Hoved-Stykke gøres mest ordentligt: Udi dette Skue-Spil har jeg og ladet see, mig ingen Slave at være af vedtagne Regler, som allene grunder sig paa Sædvane og Moder, thi udi det heele Stykke tales ikke om Kiærlighed, ja det som meere er, ingen *Actrice* haver der udi nogen Rulle: Hvad vilde vel en Fransk *Autor* sige som hørte, at en *Comoedie* saaledes var indrettet? Hand vilde raabe: En *Comoedie* uden *Actricer* er ikke andet, end en Vogn uden Hiul! Men de som have læset Stykket dømmes, at Vognen fattes hverken Hiul eller Smørelse; Dette Stykke er dog gjort til Prøve for en gang kun, thi jeg raader ikke at forestille flere Stykker af samme Natur, siden at *Actricerne* ere de sterkeste Magneter, som trække unge Tilskuere til sig, og som holde Skue-Pladsen vedlige. Det 4de Stykke kaldes *Philosophus* udi sin egen Indbildning, og forestiller en *Caractere*, som ingen tilforn saa vidt mig er bekiendt udi Skue-Spil har udført; Derudi har Kammer-Pigen den største Rulle: Samme *Comoedie* er udi 5 *Acter*, og sigter paa dem, som indbilde sig, at *Philosophie* bestaaer allene udi *Theorie*, Skiæg og Kaabe, eller som meene, at de besidde alle *Philosophiske* Egenskaber, men som naar Prøve skal gøres blive røbede, og lære at kiende sig selv. Det 5te Stykke kaldes *Publicum* eller det gemene Beste; Derudi skiemtes med *Projectmagere*, som gøre egennyttige Forslag, hvilke de besmykker med Statens Nytte: De samme give sig ud for *Stats Medici*, for at *curere* de Svagheder, hvoraf et *Societet laborerer*, men det gaaer dem ligesom Qvaksalvere, hvis *Medicin* er værre end Sygdommen. Dette Skue-Spil er meere for Ørene end for Øjene. Det er deelt udi 3 *Acter*. Det siette Stykke bestaaer udi een Act, kaldet den forvandlede Brudgom, som jeg var ombeden at gøre saaledes, at der udi skulde ingen *Acteurs* være. Man seer saaledes, at jeg har udarbeydet over 30 Skue-Spil, hvilke alle ere udi Brug, og ofte paa Skue-Pladsen igientages. Jeg haver intet Forsøg gjort paa *Tragoedier*, jeg haver ey heller *Inclination* dertil: Thi jeg væmmes ved alt det som er *affecteret*, og ligesom sat paa Stylder; Dog dømmes mange af de høytravne *Scener*, som findes udi den *Tragi-Comoedie* kaldet *Melampe*; Item af min *Metamorphosis*, at jeg til saadant Arbeyd haver Beqvemhed: Men jeg haver stedse undslaaet mig derfor; og nu udi denne min høye Alder finder jeg mig ubeqvem, saavel til saadant som andet Arbeyde af Hoved-Bryd. Roelighed tiener mig nu best, og ingen kand fortænke mig, om jeg efter saa mange Aars stedsevarende Arbeyd søger lidt Hvile. Derom kand man dog ikke være forsikkred, saalænge man besidder Jordegods, efterdi man stedse maa være bevæbnet, nu mod Naboer, nu mod Forvalter og Fogder, til hvilke, hvis man viiser sig at have Afskye for *Processer*, man giver sig selv til Priis. Derpaa har Erfarenhed givet mig tilforladelige Prøver: Thi saasom jeg har *dimitteret* heelskindet en Foget efter en anden, og et Rygte deraf er udsprede, at jeg haver en u-overvindelig Afskye for Rættergang, saa har Frugten af min Fredsommelighed været denne, at jeg har faaet en slemmere end en anden, indtil det omsider er gaaet saavidt, at jeg uden Eftertale ikke kunde undslaae mig derfore videre. *Processen* er saaledes af en yderlig Fornødenhed, saasom den er af den Natur, at den angaaer *Proprietarier* og Ride-Fogder i Almindelighed, og dens Udfald vil tilkiendegive, om det er raadeligt for en *Principal* at tiltale sine Tienere, eller, om hand maa give sig paa *Discretion*. *Processens* Drift haver dog hidindtil været saaledes, at Ridefogder kand gjøre sig Forhaabning om stedse at spille Mestere: Thi saasom jeg ingen *Commissarier*

paa min Side har taget, men underkasted mig de samme Dommere, som min *contra* Part har udsøgt sig, hvilke begge selv har været Ridefogder, saa er deres Kiendelse udi Sagen bleven, som Folk længe tilforn havde spaaet. Aarsagen, hvi jeg ingen *Contra-Commissarier* har villet tage, er endeel for ikke at vige fra mit *Principio*, som jeg udi en af mine *Epistler* har tilkiendegivet; endeel ogsaa for ikke at give Anledning til mindste Eftertale, nemlig at man betiener sig af Stand, og af den Fordeel, som en Herre siges at have over en Tienere; Thi det heeder gemeenligen: Hvad Ret kand en fattig Tiener faae imod en Herre. Jeg har derfor ladet Personen gaae for fulde Seil, og ladet hans Dommere alleene raade for Sagen: Deres Kiendelse var saadan, at den kand *citeres* til Exempel.

Mine Studeringer ere nu omstunder af liden Betydelse. Lysten at studere forgaaer meer og meer, og Kræfterne tillade ikke strængt Arbeyde og megen Hovedbryderie. Jeg siger, at Lysten forgaaer, efterdi de fleeste Skrifter indeholde ikke uden opkaagede *Materier*, og jeg skikker mig heller i at æde en opvarmet Suppe eller *Ragout* end at læse den samme Materie udi en anden Format. Hvad Kræfterne angaaer, da svækkes de desmeere udi Alderdommen, efterdi de ere brugte formeget i de unge Aar. Jeg kand dog ikke klage over mine Øyne, thi jeg læser endnu den mindste Stii uden Brillen. Den øvrige Deel af Legemet derimod vil ikke staae bie. Tre Ting ere skadelige for min Helbred, sterkt Arbeyde, Kulde og *Chagrin*, hvorudover jeg nu maae studere maadeligen, holde mig bag Kakkellovnen om Vinteren, og ikke indvikle mig udi Forretninger, som føre Fortred med sig. Det er udi sidste henseende, at jeg ikke saa ofte *frequenterer* det *Collegium*, hvoraf jeg er et Lem, og raader jeg alle af min *Constitution* og Alder, at gjøre det samme: Thi udi *Collegier*, hvori man udi sin Ungdom og Manddom haver siddet med *Honneur*, og været anhørt med *Attention*, blive Ord og Tale ikke agtede uden som puur Lyd og *Echo*, hvorpaa dagligen haves Exempler. Efterdi jeg nu har fattet saadant *Principium*, have nogle forundret sig over, hvi jeg udi de sidste Aar har vildet paatage mig en slags Omsorg for den Danske Skue-Plads. Saadant har jeg dog ikke kundet *dispensere* mig for, thi saasom jeg er en Stifter af Skue-Pladsen her i Landet, og har selv gjort saa mange *Originaler*, saa har jeg maat have et Øje til, at de nogenledes bleve vel *exeqverede*. Dog har jeg aldrig villet paatage mig nogen *Direction*, vel vidende, at det er vanskeligere, at holde i Ave en *Troupe* af *Acteurs*, end en Krigshær, som bestaaer af mange adskildte Nationer, og vise de Stridigheder, som ved *Comoedien* ere forefaldne, at jeg ikke har gjort ilde, at afsige mig fra all *Direction*. Om de forefaldne Stridigheder vil jeg ikke tale, men alleene viise, hvilken Skiæbne mine *Comoedier* have haft paa den sildere oprettede Skue-Plads: Saasom Smagen udi Skue-Spill paa en Tid af 20 til 30 Aar er bleven meget forandret udi Frankerige, og de nyere *Comoedier* bestaae fast ikke uden af tørre Samtaler, forfattede udi nætte Vers, saa have mange indbildet sig, at de burde saa være, og derfor have begyndt, at slaae Kryll paa Næsen af alle gamle *Comoedier*, endogsaa af *Molieres* Mesterstykker. Vore unge reisende *Messieurs*, hos hvilke stedse har været funden en stor *Docilité* i at antage Parisiske Moder og *renoncere* paa deres egen Smag, have strax forelsket sig udi det nye *Theatro*, og ved deres Hiemkomst til Fædernelandet søgt at *recommandere* den nye alamodiske Smag, og at sværte de gamle *Comoedier*, som de have viset, at være komne udaf Moden udi Paris, og saasom saadant Argument stædse har været af stor Vægt udi de Nordiske Lande, havde de ikke stor Møye at gjøre *Proselyter*, hvilke med stor Iver fortplantede Lærdommen, og, naar nogen klarligen

viisede dem de gamle Skue-Spils Fynd og Herlighed, svarede de alleene, at det var godt nok udi de Tider, men nu ikke meere; Derpaa fuldte den store *Revolution*. *Moliere* tillige med vore *Originaler*, som ere forfattede efter hans Plan bleve kastede bag Ryggen, og en *des Touches* og andre *Autores* af samme Surdey bleve satte paa Thronen. Man beflittede sig overalt da paa, at oversætte nye Stykker, som bleve forskrevne, og hvorpaa er god Forraad, saasom enhver Skribent nu omstunder giver sig ud for *Comoedie*-Skriver, og saasom de der da *dirigerede* den Danske Skue-Plads selv vare indtagne af den nye alamodiske Smag, bleve vore beste *Originaler* en Tidlang gandske satte tilside, saa at de anseeligste Stykker, som den *politiske* Kandestøber, *Jean de France* &c. bleve fast udi trende Aar ikke forestillet paa Skue-Pladsen. Men, da denne *Paroxysmus* havde udrased, og Folk efterhaanden begyndte meere og meere at *raisonere*, og at efterforske, om denne nye Smag var naturlig eller ey, forandrede *Scenen* sig gandske, Tilskuerne raabte paa de gamle Stykker, hvilke siden ere spillede med stor *Succes*, og endnu, hvor ofte de forestilles, have Mængde af Tilskuere. Prøven blev først gjort med den *politiske* Kandestøber, hvilken man meest havde sværtet, og afmalet som et Market-Stykke, allene efterdi Personerne, som forestilles ere af Borgerstand; Ret ligesom en *Comoedie* duede ey, med mindre Personerne bestode af *Marquiser* og *Chevaliers*: Saasom Moralen af samme Stykke er at skiemte med den gemeene Almue, som udi Friestæder igiennemhegler Øvrighedens Anstalter, og at vise, naar en Borger eller Handverksmand, som udi Indbildning er en stor Statsmand, selv bliver et Embed betroed hand da allerførst lærer at kiende sig selv, og merker at det er lettere at *criticere* en *Pilot*, end selv at føre Roret, saa kunde paa et saadant Skue-Spill ikke passe sig andre Personer. Det samme kand siges om *Jean de France*, som skiemter med unge Borger-Sønner, hvilke, naar de komme tilbage fra Paris *agere Cavaliers*, og foragte saavel deres Stand som Fæderne-Sprog. Ellers kand gives en vigtig Aarsag, hvi Personer af Middelstand saa ofte bruges i vore Danske *Originaler*, saasom hos os er ikkun et lidet Antal af Græver, Baroner og andre *characteriserede* Stands-Personer, hvoraf Frankerige vrimler, saa vilde mand støde sig over, at see dem ofte forestillede paa Skue-Pladsen, helst naar *Scenen* er udi Danmark, og, vilde man betiene sig af *Etatz-Justitz-Cancellie*-Raader, hvorpaa vi have nogenledes Forraad, vilde det end give meere Opsigt: Ellers kand mand sige, at naar Charactererne ere vel udførte, Personernes Stand gjør lidt eller intet til Sagen, og at det er kun en Fransk Grille som man ikke er forbunden til at efterfølge, ligesaa lidet, som den Vedtægt, at udi et Skue-Spil endelig maa være Elskov, og at det bør endes med Giftermaal: Reglen til vore Tanker og Idrætter, vore Skrifter og Levnet bør være den sunde Fornuft, og ikke en flygtig *Nations Phantasie*. Jeg retter mig ikke efter Vedtægter hvor almindelige de end ere, naar jeg finder, at de ikke ere grundede. Det er i den Henseende, at jeg ofte har raadet til Vers uden Riim, til *Tragoedier* udi løs Stil, og at jeg selv har forfattet adskillige *Comoedier* uden Elskov og Giftermaal, og saasom de samme har fundet hos fornuftige Tilskuere lige saa stor om ikke større Bifald, end de som ere indrettede efter den almindelige Plan, kand jeg siges nogenledes, at være Stifter af et nyt slags Spectakler, eller at have fornyet igien de gamle Græske Skue-Spil. De af mine *Comoedier* hvorudi ingen Elskov findes, ere Jeppe paa Bierget eller den forvandlede Bonde, Barselstuen, det Arabiske Pulver, *Ulysses*, Hexerie eller blind Allarm, den Pandtsatte Bonde-Dreng, og endeligen *Plutus*, som bær Priisen for alle mine *Comoedier*, thi, endskiønt *Moralen* derudi er stærkere end udi noget Skue-Spil, som mig er bekiendt, saa har den dog behaget unge og gamle, lystige og ærbare

Folk, Høye og Lave, og det i henseende til nogle lystige *Scener* som ere indførte, hvilke have haft samme Virkning, som Forgyldning paa bedske *Medicinske Piller*, thi, hvis man saadant ikke i Agt tager med Moralske Skue-Spil, da hvor konstige de end ere forfattede, give de *Comoedien* kuns mavre Renter: Molières *Misanthrope*, som er hans Mester-Stykke kand tiene til Beviis herpaa. Det roses af alle men anskues af faae; (*Laudatur & alget.*) Hvad som ellers har *contribueret* til den *Succes*, som *Plutus* har haft, ere adskillige prægtige *Præsentationer*, hvilke fornøye saavel Sindet som Øjene, efterdi de flyde naturligen af Stykket i sig selv, og derfor have langt anden Virkning end de Optoge, som findes udi den Borgerlige Edelmand og den Indbildte Syge, hvilke ikke kand ansees uden *par force* og Giækkerie. Dette uanseet have nogle Franske *Comoedianter* eller Fransksindede Danske, som med skeele Øjen ansee den Danske Skue-Pladses store *Succes*, talet med Koldsindighed om dette anseelige Stykke, men saasom ingen af dem herudi kand holdes for beqvemme Dommere, *reflecterer* man aldeles ikke paa deres Domme, hvorved Stykket hverken vinder eller taber noget af sin Priis. Denne *Comoedie* er ellers den sidste af dem, som jeg har skrevet; Den er forfatted udi en Alder, som holdes ubeqvem for et Arbeyde af saadan en Natur. Jeg nærmer mig nu til 70, og haver næst GUD at tilskrive min *Diæt* og mit ordentlige Levnet, at jeg har bragt det til den Alder, og at jeg af 12 Sødskende er den eeneste tilbage. Naar jeg er syg bruger jeg ingen *Medicine*, men holder mig alleene fra det som kand være skadeligt, og lader Naturen raade, thi jeg kand vidne, at jeg aldrig har fundet nogen Virkning af Pulver og Draaber, og derfor holder for, at Naturen hos mig uden Medhjælp af *Doctor* eller *Chirurgus* vil raade alleene. Man siger vel, at man ved *Medicamenter* maae hielpe paa Naturen; Men det kand være Spørsmaal, om Naturen ikke dermed meere forvirres end hielpes udi sine Forretninger, og at det i saa Maade kand gaae til, ligesom naar man tillige med en *habile Medicus* betiener sig af en Qvaksalver udi samme Sygdom. Dette siger jeg ikke, for at bringe *Medicamenter* udi mis-Credit. Jeg giver alleene tilkiende, hvad jeg af Erfarenhed hos mig selv har mærket, raadende ingen anden fra, at betiene sig af Draaber og Pulver, helst naar hand har en sterk Troe og *Imagination* med en særdeles Tillid til sin *Medicus*, hvilket hielper meer end et heelt Apothek. Dette Brev kand min Herre lægge til de trykte *Epistler*, og saa haver hand mit heele Levnets Løb; Thi udi den Alder, som jeg nu har naaet, kand intet merkværdigt forefalde, med mindre hand vil erkyndiges om de Svagheder og *Incommoditeter*, hvormed Alderdommen er plaget, som for en Læser kand være ligesaa lidt behageligt, som for mig selv at skrive derom. Udi min Levemaade er ey heller mindste Forandring, thi jeg er af den samme udi Opførsel og Klæde-Dragt, som jeg var for 40 Aar siden, Smagen er ogsaa udi alt den samme, og retter jeg mig ikke efter andres Smag, som jeg seer, at *dependere* heller af u-grundede Moder, end af det som er naturligt, og grunde sig herpaa de Domme, som jeg har fældet over visse Skrifter udi Historien, *Morale*, *Poësie*, og sær udi Skue-Spil. Jeg lader mig nøye med det lidet Navn, som jeg har erhvervet udi den lærde Verden, og lægger ikke paa Hiertet en eller anden koldsindig Dom, som er fældet over mine Skrifter. Jeg har alleene merket dette, at de Berømmelser, som ere lagde paa mine Skrifter, ved min Stands Forandring ere blevne noget forkølnede. Min Herre forundrer sig ellers over, at jeg har dristet mig til at forfatte nogle Skrifter paa Fransk, hvilket er et Sprog, som i vor Tid bliver saa sterkt *criticeret*, at faae lærde Franske Skribenter selv kand skrive til Maade. Hand meener, at jeg havde gjort bedre, at betiene mig her udi af en Fransk Sprogmeesters Hielp. Jeg har saadant villet forsøge med nogle faae Blade; men har merket, at *Correctionen*

har ikke bestaaet i andet end puur *Pedanterie* og u-nødvendige Antegninger: (*Aliud non aliter.*) Thi en Frantzos, saasnart, som hand veed, at Skriftet er forfattet af en fremmed, bilder hand sig ind at finde Feil udi hver Linie. Jeg har for at gjøre saadant beviisligt, eengang ud-copieret noget af en god Fransk *Autor*, som jeg har udgivet for mit eget Arbeyd, og befundet, at *Revisores* der udi ogsaa overalt haver *raderet*. Og er det Aarsag, hvi jeg ikke betiener mig af deres Hielp, hvorved jeg bringes kun i Forvirrelse. Den Franske *Accuratesse* udi Stilen, gaaer nu saa vidt, at den gjør *Nationen* fast latterlig: Og merker man, at de saa kaldne *Demi-Savans*, eller halvlærde, ere de u-barmhiertigste *Censores*.

(a) Nu merker man dog, at Priisen paa Huuse begynder sterkt at stige. [LH's note]

[1] Forlægget har ikke kursiv.

[2] Forlægget har ikke kursiv.
